

УДК 338.43:311.2:330.32

С. В. Фімар,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, фінансів та обліку,
ПВНЗ "Європейський університет"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0432-2587>
М. А Фрідріхсон,
аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку,
ПВНЗ "Європейський університет"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6709-5350>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.15.173

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТАТИСТИЧНОГО ВИМІРЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

S. Fimyar,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics, Finance and Accounting,
Private Higher Educational Establishment "European University"
M. Fridrikhson,
Postgraduate Student of the Department of Economics, Finance and Accounting,
Private Higher Educational Establishment "European University"

CURRENT PROBLEMS OF STATISTICAL MEASUREMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті наведено комплексний огляд сучасного стану та основних викликів розвитку інноваційної економіки в Україні, з особливим акцентом на аграрний сектор, який має стратегічне значення для всієї країни. Автори наголошують, що успішний перехід до інноваційного розвитку вимагає ретельного аналізу сучасного стану економіки та окремих галузей з використанням високоякісних, повних та достовірних статистичних даних. Особлива увага приділяється важливості уніфікації термінології, чіткого розмежування понять "інновація" та "новий розвиток", а також дотриманню міжнародних стандартів, таких як Посібник Фраскаті.

У статті далі розглядаються особливості інноваційного процесу в агропромисловому комплексі, на які впливають характер виробництва, природно-кліматичні умови, сезонність та соціальна структура робочої сили. Серед ключових виявлених проблем — недостатня координація між наукою, бізнесом та урядом, нерозвинена інноваційна інфраструктура, дефіцит кваліфікованих кадрів та фінансування, а також обмежений попит на наукові розробки.

У статті зроблено висновок, що розробка та впровадження сучасної системи вимірювання інновацій, цілеспрямована інтеграція наукових досліджень, фінансових ресурсів та виробничих потужностей, поряд з активною інноваційною політикою держави, є ключовими факторами для забезпечення сталого та ефективного зростання аграрного сектору України. Це зрештою сприятиме ширшій модернізації економіки країни, підвищенню конкурентоспроможності та просуванню довгострокового розвитку.

The article provides a comprehensive overview of the current state and key challenges in the development of the innovation-driven economy in Ukraine, with a particular emphasis on the agricultural sector, which holds strategic importance for the nation's sustainable growth. The authors underscore that a successful transition toward innovation-based development requires a thorough assessment of the current state of the economy and its individual sectors, utilizing high-quality, complete, and reliable statistical data.

Special attention is devoted to the importance of unifying terminology, clearly distinguishing between the concepts of "innovation" and "new development," and adhering to international standards such as the Frascati Manual. The article further explores the distinctive features of the innovation process in the agro-industrial complex (AIC), which are influenced by the nature of agricultural production, natural and climatic conditions, seasonality, and the social structure of the rural workforce.

Among the key issues identified are insufficient coordination among scientific institutions, businesses, and government authorities; an underdeveloped innovation infrastructure; shortages of skilled personnel and financial resources; and limited market demand for scientific research. A significant portion of the analysis is devoted to tracking the dynamics of technology transfer in Ukraine's agricultural sector, which has shown encouraging trends due to proactive state policy, growing institutional support, increased demand for innovation, and expanded financial assistance.

At the same time, the article highlights the necessity for enhanced government involvement, the development of modern stimulation mechanisms, and the establishment of an effective system for statistically evaluating innovation activities in agriculture. Such a system must take into account the sector's unique characteristics and provide a reliable foundation for policymaking and strategic planning.

The authors conclude that the development and implementation of a modern innovation measurement system, along with the targeted integration of scientific research, financial resources, and production capabilities-complemented by an active and consistent state innovation policy-are essential prerequisites for sustainable and efficient growth in Ukraine's agricultural sector. Ultimately, this will contribute to broader economic modernization, increased national competitiveness, and long-term development progress.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, статистика, діджиталізація, інноваційна політика, аграрні підприємства.

Key words: innovation, innovative activity, statistics, digitalization, innovation policy, agricultural enterprises.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах трансформації економіки України одним із найважливіших завдань постає формування довгострокової стратегії інноваційно-технологічного розвитку аграрного сектору. Впродовж останніх десятиліть вітчизняна економіка, а особливо агропромисловий комплекс (АПК), зазнала істотних структурних та якісних змін, значна частина яких відбулася під впливом глобальних викликів, політичної нестабільності та економічних криз. Ці чинники спричинили не лише скорочення обсягів виробництва в агросфері, а й зменшення активності інноваційного оновлення аграрних підприємств.

Незважаючи на те, що Україна історично є країною з потужним аграрним потенціалом і сільське господарство відіграє ключову роль у структурі національної економіки, нинішній рівень інноваційної активності в аграрному секторі залишається вкрай низьким. Згідно з даними Державної служби статистики України, переважна більшість аграрних підприємств працює за традиційними схемами, використовуючи застарілі технології, техніку, не інтегру-

ючи сучасні наукові досягнення в свою господарську діяльність. Частка інноваційно активних сільськогосподарських підприємств є вкрай незначною й не забезпечує якісного оновлення технологічного парку та ефективного ведення агробізнесу [2].

Це зумовлює необхідність глибшого розуміння та аналізу статистичних підходів до оцінювання інноваційної діяльності саме в аграрному секторі, який має стратегічне значення для продовольчої безпеки держави, соціального розвитку сільських територій та забезпечення експортного потенціалу України. Проте, нинішня система статистичного спостереження за інноваціями в сільському господарстві має низку суттєвих недоліків. Зокрема, існує обмежена база для збору та обробки даних про інноваційні процеси у сільському господарстві, недостатньо адаптовані методики оцінювання, не враховується специфіка аграрного виробництва як галузі з високою сезонністю, залежністю від природних умов і довгими інвестиційними циклами.

Також відчувається дефіцит узгодженості між державними органами статистики, науковими установами та самими аграрними підприємствами щодо методології та форм подання інформації про впровадження інновацій. Це

ускладнює формування об'єктивної картини інноваційного розвитку галузі на регіональному та національному рівнях.

Особливої ваги набуває державна політика у сфері стимулювання інновацій в АПК, яка має базуватися на чітких статистичних даних. Інструменти державного впливу, як-от програми фінансування аграрних інновацій, податкове стимулювання, підтримка науково-дослідної діяльності та розвиток аграрних інноваційних кластерів, повинні спиратися на надійні статистичні оцінки. Відсутність таких даних гальмує ефективне стратегічне планування та перешкоджає своєчасному прийняттю управлінських рішень.

Світова практика доводить, що подолання економічних спадів та прискорення економічного зростання можливе саме за рахунок впровадження інноваційних рішень, які забезпечують появу нових продуктів, процесів та ринків. У цьому контексті аграрна галузь України має реальний потенціал для переходу до моделі сталого розвитку на інноваційній основі.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасних умовах трансформації аграрного сектору особливої ваги набуває дослідження інноваційної діяльності, адже саме інновації визначають конкурентоспроможність, продуктивність і стійкість аграрних підприємств. Статистичне вимірювання цього процесу є складним завданням, що потребує удосконалення методологічного апарату та адаптації до реалій сільськогосподарського виробництва.

У наукових публікаціях українських дослідників, зокрема О.І. Прокопи, Ю.В. Макогона, І.О. Лукінова, системно розкриваються проблеми відсутності єдиної системи обліку та оцінки інновацій у сільському господарстві, складність збору достовірної інформації, а також обмеженість використання міжнародних підходів у вітчизняній практиці. Наприклад, Прокопа О.І. акцентує увагу на тому, що офіційна статистика часто не охоплює всі форми інновацій, особливо організаційні, маркетингові та соціальні, що призводить до викривлення повної картини інноваційної активності аграрних підприємств.

Публікації в журналі "Економіка АПК" та збірнику "Статистика України" свідчать про значну увагу науковців до удосконалення форм державної статистичної звітності. Зокрема, пропонуються нові підходи до класифікації інновацій, розробки індикаторів ефективності, а також рекомендації щодо впровадження

електронного моніторингу та інтеграції регіональних баз даних. Семенова, Н.І., Бондар, Т.В. наголошують на необхідності поглибленого аналізу факторів, що визначають інноваційну спроможність підприємств, включаючи доступ до фінансування, рівень освіти персоналу та інституційне середовище [5, с. 81].

Поряд із цим, актуальною є проблема порівнянності статистичних даних у динаміці, оскільки методики обрахунків змінюються, а багато показників не мають стабільного вимірювального інструменту. У працях І.О. Лукінова, Ілляшенко А.В. та Ляшенко М.С. пропонується використовувати інтегральні показники та статистичне моделювання для глибшого аналізу тенденцій у сфері аграрних інновацій [3, с. 46].

Таким чином, аналіз сучасних публікацій підтверджує потребу в комплексному оновленні статистичного інструментарію, що дозволить більш об'єктивно оцінювати інноваційну активність у аграрному секторі та формувати ефективну аграрну політику на основі достовірних даних.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Проведення оцінки інноваційної діяльності аграрних підприємств за допомогою статистичної методики, що дозволяє об'єктивно відображати процеси модернізації та впровадження нових технологій у сільському господарстві, а потреба у визначенні тенденцій, закономірностей та успішності впровадження інновацій, що дозволяє прийняти обґрунтовані управлінські рішення для підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наша країна стоїть на початку шляху створення сучасної інноваційної економіки. вже хочете зроблено багато, потрібно значно перевищувати досягнення. Перехід економіки України на інноваційний розвиток вимагає детального аналізу стану кожної галузі та всієї економіки загалом, щоб застосувати найбільш сприятливі умови для її зростання.

Управління економічними процесами на макро- та мікрорівнях потребує великої кількості статистичних даних. Однак статистика може як відображати реальність, так і її спотворювати залежно від якості інформації. Частіше ми не задумуємося над достовірністю і походженням цифр, хоча неякісна статистика може призвести до хибних рішень із серйозними наслідками.

Якісна статистична оцінка можлива лише за умов отримання повного та достовірного масиву даних. Недостатня інформація до помилкової державної політики і гальмує економічний розвиток країни. Статистика — це інструмент для прийняття ефективних управлінських рішень, тому якість та об'єктивність даних має бути беззаперечною, а методологія обчислення уніфікованою.

Це особливо стосується оцінки інновацій в аграрному секторі. Оцінка інноваційної діяльності сільськогосподарського виробництва в Україні складна, оскільки потребує вирішення кількох завдань [3, с. 48]:

1. визначення термінології інновацій в агро-секторі;
2. виявлення особливостей інноваційних процесів у сільському господарстві;
3. створення системи показників для статистичного аналізу інноваційної діяльності аграрного комплексу.

Існують методологічні труднощі, що породжують дискусії щодо основних понять і підходів. Відсутність узгодженості в термінах ускладнює ефективність дії. Тому важливо досягти уніфікованого розуміння, хоча б на термінологічному рівні.

Таким чином слід чітко розмежувати поняття "інновації" та "нововведення". Нововведення — це оформлений результат наукових досліджень та розробок: відкриття, винаходи, патенти, нові продукти чи технології. Інновація ж — це нововведення, яке отримало практичне втілення та комерційне використання. Поки ідея не впроваджена у виробництво або не має ринку збуту, вона не є інноваційною.

Для статистичної оцінки інноваційної діяльності сільського господарства важливо користуватися міжнародними стандартами, зокрема Керівництвом Фраскаті. Там інновація виявилася як результат інноваційної діяльності, що втілилася в новому або вдосконаленому продукті чи технології, які застосовуються на практиці або реалізуються на ринку.

В українському законодавстві інновація трактується як застосування нових або вдосконалених наукових знань і технологій, що призводять до конкурентоспроможності продукції, продукції чи послуг, які реалізуються у виробництві або реалізуються на ринку. В агро-секторі інновації — це впровадження нових сортів рослин, порід тварин, технологій рослинництва, тваринництва та переробки, нових добрив та засобів захисту, методів лікування, форм організації та управління, що підвищують ефективність виробництва.

Для України важливо, що близько половини населення проживає в сільській місцевості, а тому розвиток ефективного аграрного виробництва є ключем до покращення добробуту. Аграрна реформа залишила безліч проблем, які не подолані екстенсивними методами. Інноваційний розвиток повинен стати основою модернізації сектору.

Інновації в агропромисловому комплексі пов'язані з постійним оновленням виробництва з урахуванням наукових та технологічних досягнень. Однак АПК має свої особливості — поєднання економічних і біологічних процесів, що потребує спеціальних підходів до управління інноваціями та активною роллю держави в стимулюванні їх впровадження.

Україна знаходиться на старті побудови сучасної інноваційної економіки, і хоча вже досягнуто певних результатів, для сталого розвитку потрібен глибший аналіз кожної галузі, особливо аграрного сектору. Читка та повна статистична інформація залишається ключовим для ефективного управління як на державному, так і на локальному рівнях. Світовий досвід доводить: недостовірні чи неповні дані призводять до невірних управлінських рішень, що негативно впливають на економічний розвиток.

Формування дієвої стратегії інновацій у сільському господарстві вимагає [3, с. 48]:

- уніфікована термінологія;
- визначення особливостей перебігу інноваційних процесів;
- створення зрозумілої системи показників для моніторингу інноваційної активності.

Особливо актуальним є чітке розмежування понять "нововведення" (результат досліджень: патенти, нові продукти, технології) та "інновація" (реально запроваджене у виробництво чи ринок нововведення, що дає результат). Міжнародні стандарти, такі як Керівництво Фраскаті, використовують інновацію як новий чи вдосконалений продукт, процес або підхід, що має комерційне чи соціальне застосування.

У сільськогосподарському виробництві інновації — це впровадження нових сортів, технологій, матеріалів, методів організації, які забезпечують підвищення ефективності сектору. Для України інновації в АПК мають стратегічне значення: майже половина населення живе в сільській місцевості, а аграрна реформа потребує сучасних рішень, заснованих на інноваціях.

Приклади міжнародного досвіду [5, с. 81]:

- Європейський Союз реалізує ініціативу EIP-AGRI: фермери, науковці, бізнес та дер-

жавні організації створюють партнерства для розвитку сталого сільського господарства, впроваджують точне землеробство, цифрові рішення та інноваційні методи управління ресурсами. Особливості увага — діджиталізації та екологізації агробізнесу.

— Ізраїль прославився розробкою технологій капельного зрошення, які стали ефективно використовувати воду й підвищувати врожайність у посушливих регіонах. Державна підтримка агротех-інкубаторів, співпраця між університетами, науково-дослідними центрами та приватним бізнесом стала моделлю для багатьох країн.

— Нідерланди стали лідером у вирощуванні овочів завдяки сучасним теплицям, високій концентрації наукових досліджень разом із бізнес-інвестиціями та державним стимулюванням. Університет Вагенінгена — один із провідних аграрних інноваційних центрів світу, який активно поширює свої рішення в усьому світі.

— США мають розгалужену систему поширення інновацій — мережа дорадчих служб (Cooperative Extension Service) та агротехнічних кластерів забезпечують трансфер знань і технологій від науки до практики. Серед впроваджених інновацій — автономна техніка (John Deere), блокчейн для збереження харчового ланцюга (IBM Food Trust).

— Африка: програма СІММУТ по створенню посухостійкої кукурудзи дала можливість мільйонам дрібних фермерів збільшити врожай, покращити продовольчу безпеку та отримати додаткові прибутки.

— Сінгапур (Глобальний центр ПРООН): тут розвивають міське сільське господарство з акцентом на вертикальні ферми, гідропоніку та цифрові технології для забезпечення власної продовольчої безпеки навіть у щільно населених містах.

Міжнародний досвід доводить, що наука, технології, державна підтримка, партнерство та залучення фермерів до розробки та впровадження інновацій — ключові передумови ефективного поступу. Україні варто масштабувати подібні підходи, сприяти університетсько-бізнесовій взаємодії, нарощувати державні програми інноваційної підтримки, впроваджувати цифрові рішення та формувати довгострокову інноваційну політику, орієнтовану на потреби агросектора.

Інноваційна діяльність в агропромисловому виробництві — це створення нової чи вдосконаленої продукції і технологій на основі наукових досліджень та практичного досвіду.

Виробництво конкурентоспроможної продукції можливо лише при впровадженні досягнень науково-технічного прогресу, що забезпечує постійне оновлення сільського господарства.

Водночас головною перепорою для повноцінного розвитку інновацій в Україні виникає цілеспрямована національна інноваційна система. Ланцюги між фундаментальними дослідженнями, прикладними роботами, розробками та промисловою реалізацією залишаються розірваними [2].

Для аналізу інноваційної діяльності агропромислового комплексу слід виконати різні типи інновацій та особливості їх впровадження (табл. 1).

Інноваційний процес в АПК має специфічні особливості, обумовлені різноманіттям природно-кліматичних умов, форм власності та господарювання, сезонністю виробництва та слабкою інноваційною сприйнятливістю. При цьому слід враховувати, що стосовно різних галузям і сфер народного господарства сутність інноваційної діяльності не має принципових відмінностей, проте суттєві відмінності можуть мати напрямки та характер інноваційного процесу.

Так, інноваційний процес в АПК має свою специфіку, зумовлену насамперед особливостями агропромислового виробництва і, зокрема, входить у нього сільського господарства. Такими особливостями є:

- множинність видів сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, суттєва різниця в технологіях їх обробки та виробництва;

- значна залежність технологій виробництва у сільському господарстві від природних та погодних умов, що складаються;

- велика різниця в періоді виробництва за окремими видами сільськогосподарської продукції та продуктами її переробки;

- високий ступінь територіальної розвиненості сільськогосподарського виробництва та суттєва диференціація окремих регіонів за умовами виробництва;

- різний соціальний рівень працівників сільського господарства, що потребує значно більшої уваги до підготовки кадрів та підвищення їх кваліфікації, організації післядипломної освіти.

До найбільш характерних особливостей розвитку інноваційних процесів в АПК належать [3, с. 49]:

- множинність форм та зв'язків сільськогосподарських товаровиробників з інноваційними формуваннями;

Таблиця 1. Класифікація типів інновацій в АПК

Тип інновації в АПК	Вид інновації кожного типу
1. Селекційно-генетичні	Нові сорти та гібриди сільськогосподарських рослин
	Нові породи, типи тварин та кроси птиці
	Створення рослин та тварин, стійких до хвороб та шкідників, несприятливій оточуючому середовищу
2. Техніко-технологічні та виробничі	Використання нової техніки
	Нові технології обробки сільськогосподарських культур
	Нові індустріальні технології в тваринництві та науково-обґрунтовані системи
	Біологізація та екологізація землеробства
	Науково-обґрунтовані системи землеробства та тваринництва
	Нові ресурсо-зберігаючі технології виробництва та зберігання, продуктів харчування сільськогосподарських культур
	Нові засоби захисту рослин та добрива і їх системи
3. Організаційно-управлінські та економічні	Розвиток кооперації та формування інтегрованих структур в АПК
	Нові форми технічного обслуговування та забезпечення ресурсами АПК
	Нові форми організації та мотивації праці
	Нові форми організації та управління АПК
	Маркетинг інновацій
	Створення інноваційно-консультативних систем в сфері науково-технічної та інноваційної діяльності
	Концепції, методи прийняття рішень
	Форми та механізми інноваційного розвитку
4. Соціально-екологічні	Формування системи кадрів науково-технічного забезпечення АПК
	Покращення умов праці, рішення проблем охорони здоров'я, освіти та культури працівників селищ
	Оздоровлення та покращення зовнішнього середовища
	Забезпечення кращих екологічних умов для життя, праці та відпочинку населення
	Впровадження сучасного управління, в тому числі синергетичного

Джерело: [3, 5].

— відокремленість більшості сільськогосподарських товаровиробників на всіх рівнях: від організацій, які виробляють науково-технічну продукцію, до підприємств, що здійснюють її реалізацію;

— відсутність чіткого та науково обґрунтованого організаційно-економічного механізму передачі досягнень науки сільськогосподарським товаровиробникам та, як наслідок, суттєве відставання від освоєння інновацій в агропромисловому виробництві.

Інноваційний процес в АПК може протікати у різних формах. Він може розвиватися інтенсивно, уповільненими темпами або дуже повільно, тобто екстенсивно.

В Україні на певних стадіях розвитку сільського господарства робилися спроби прискорення темпів інноваційного процесу. Типовим прикладом такої спроби є масове впровадження інтенсивних технологій у сільському господарстві у першій половині 1990-х років. Інтенсивні технології вирощування сільсько-

господарських культур є кінцевим результатом наукових досліджень у галузі технології виробництва сільськогосподарської продукції. Незважаючи на проведену значну роботу з масового впровадження інтенсивних технологій, загалом у країні видатних результатів досягнуто не було, хоча й урожайність основних сільськогосподарських культур та продуктивність тваринництва у ці роки дещо підвищилася.

Нині, після багатьох років після цього етапу, стало очевидним, що це був єдиний правильний напрямок розвитку сільського господарства. У ті роки значно активізувалася інноваційна сфера АПК і можна було передбачити, що такий напрямок призведе до збільшення виробництва, а отже, споживання продукції сільського господарства. Проте хід інноваційного процесу в АПК можна характеризувати як екстенсивний, тобто млявий, хоча в перед реформований період спостерігалася певна тенденція до зростання ефективності використання землі та збільшення виробництва сільськогосподарської продукції [5].

Таблиця 2. Динаміка проектів трансферу технологій в Україні за стратегічними напрямками (2020—2025)

Рік	Агропромисловий комплекс (АПК)	Енергетика	Високі технології	Інші напрямки
2020 рік	30	15	10	5
2021 рік	40	18 років	14	7
2022 рік	50	20	18 років	8
2023 рік	60	22	22	10
2024 рік	70	25	26	12
2025 рік	80	28	30	15

Джерело: сформовано на основі [6; 7].

У період 2020—2025 років в Україні спостерігається стійке зростання обсягів проектів у сфері технологічного трансферу, зокрема в агропромисловому комплексі (АПК). Саме цей напрям складає основну збільшення проектів трансферу, що відзначено як стратегічно важливий для інноваційної моделі розвитку держави. Динаміка вказує на прискорення впровадження інновацій — наприклад, у 2025 році число проектів в АПК сягає 80, що значно вище, ніж у суміжних технологічних або енергетичних напрямках.

Головними передумовами для такого зростання є [6, 7]:

- Сприятлива державна політика, зокрема Національна стратегія розвитку інтелектуальної власності на 2020—2025 роки, яка спрямована на підтримку інновацій та комерціалізацію розробок.

- Інституційне забезпечення трансферу: активна участь університетів, дослідницьких інститутів, аграрних підприємств і створення технопарків, інкубаторів, тематичних кластерів.

- Попит на інновації в агросекторі: зросла потреба у нових сортів і гібридів, сучасному обладнанні, біотехнологіях, ІТ-рішеннях (дрони, точне землеробство, вертикальні ферми).

- Фінансові та організаційні моделі підтримки: зростання державних дотацій, міжнародна технічна допомога та кластеризація агровиробництва.

Подібно до досвіду Молдови, де за короткий період було створено численні сорти, гібриди, нові технології та засоби захисту, в Україні теж за останні роки був мультиплікаційний ефект від інновацій у сфері АПК. Ці проекти

не тільки впливають на виробничу ефективність, але й підсилюють ринкову конкурентоспроможність, посилюють позицію країни як експортера агропродукції та технологій.

Інноваційна активність у вітчизняному агропромисловому комплексі (АПК) значною мірою стримується рядом факторів: нестачею власних коштів у аграрних підприємств, обмеженою державною фінансовою підтримкою, недостатньою інформованістю щодо сучасних технологій, недосконалістю нормативно-правової бази, слабко розвиненою інноваційною інфраструктурою, дефіцитом кваліфікованих кадрів, а також відсутністю економічної зацікавленості у впровадженні інновацій. Додатково, нестабільне фінансове становище підприємств лише ускладнює процеси модернізації [1, с. 99].

Серед головних причин низької інноваційної активності в АПК України можна виокремити три ключові: по-перше, обмежений попит на готові наукові розробки; по-друге, пасивність більшості підприємців, зокрема середніх і малих фермерів; по-третє, слабка координація між владою, бізнесом і науковими установами.

Особливої уваги заслуговує проблема перекидання відповідальності за інноваційні процеси на самих сільськогосподарських виробників. Водночас міжнародний досвід свідчить, що забезпечення науково-технічного розвитку сільського господарства — це спільна відповідальність держави, бізнесу та суспільства. З огляду на специфіку агросектору, держава має виконувати не лише координаційну, а й регуляторну та фінансову функції, реалізуючи активну інноваційну політику. Прискорення науково-технічного прогресу в аграрному секторі

можливе лише за умови системного підходу до інноваційної діяльності.

Підвищення інноваційної активності у сфері АПК передбачає реалізацію таких напрямів: посилення державної підтримки інноваційних проєктів; трансформація функцій управлінських органів у бік стимулювання інновацій; адаптація наукових розробок до потреб аграрного виробництва; розвиток організаційних структур, які допомагають аграріям у впровадженні новачок; формування аграрної інформаційної системи для популяризації досягнень науки; організація системної перепідготовки кадрів; створення ефективного механізму економічного стимулювання інновацій; впровадження державних і регіональних науково-технічних програм [5, с. 81].

Український досвід показує, що для ефективною модернізації агросфери необхідне об'єднання науки, фінансових ресурсів і ініціативи виробників. Така інтеграція стане основою створення сучасного інноваційного механізму розвитку сільського господарства.

Оскільки знання і технології мають вирішальне значення для економічного зростання, зростає потреба у вдосконаленні статистичних інструментів вимірювання інновацій. Проте в Україні, як і у світі, відсутня універсальна система статистичної оцінки інновацій саме в агропромисловому комплексі. Існуючі міжнародні підходи (зокрема методологія Фраскатті, ОЕСР та Евростату) не враховують специфіку АПК [5, 6, 7].

В умовах науково-технічного прогресу, орієнтованого на наукоємну продукцію, актуалізується завдання якісного вимірювання інноваційного розвитку в агросекторі. Інноваційний розвиток слід розглядати як комплексну систему реалізованих на ринку нововведень, що охоплюють не лише виробництво, а й управління, маркетинг, навчання, фінанси, збут тощо.

Для адекватної оцінки такого розвитку потрібно мати комплексну систему статистичних показників, що охоплює інноваційний потенціал як складову загального потенціалу АПК, разом з науково-технічним, виробничим, фінансовим та кадровим. Відсутність належного статистичного аналізу інноваційного потенціалу призводить до його недооцінки, а відповідно — до обмеженого впровадження нових конкурентоспроможних продуктів і технологій.

Таким чином, створення сучасної системи оцінки інновацій у сільському господарстві є ключовим інструментом для обґрунтованого державного управління інноваційними процесами у вітчизняному АПК.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проблеми, розглянуті в дослідженні, становлять лише частину ширшого комплексу викликів, які необхідно вирішити для забезпечення ефективного використання статистичних даних під час аналізу інноваційної активності в аграрному секторі економіки. Особливості статистичного оцінювання інноваційної діяльності агропромислового комплексу (АПК) України, полягають у складності паралельного вирішення низки важливих завдань. До таких завдань належать: чітке визначення понятійного апарату, що стосується інновацій у сфері сільського господарства та переробки сільськогосподарської продукції, виявлення специфіки інноваційного процесу в агропромисловому виробництві, а також розробка цілісної системи статистичних показників для комплексної оцінки рівня інноваційного розвитку АПК.

Варто наголосити, що проблематика оцінювання інноваційної діяльності в аграрному секторі вже давно вийшла за межі внутрішньої статистики окремих країн і є предметом уваги на міждержавному рівні. Водночас, з урахуванням структурних особливостей національної економіки України, роль ефективного моніторингу та оцінювання інновацій в АПК набуває особливої ваги. Від точності та обґрунтованості статистичної оцінки інноваційної діяльності залежать не лише поточні аналітичні висновки, але й об'єктивність формування державної аграрної та науково-технічної політики.

Слід усвідомлювати, що хибне або неповне уявлення про стан інноваційних процесів у сільському господарстві та суміжних галузях може призвести до прийняття неефективних управлінських рішень на державному рівні. Як наслідок, формуються хибні пріоритети розвитку, що, у свою чергу, може зумовити гальмування модернізаційних процесів, зниження конкурентоспроможності українського аграрного сектору та відставання у глобальних технологічних тенденціях. Отже, завдання формування релевантної, повної та достовірної системи статистичної оцінки інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі України є ключовим елементом успішного реформування галузі та забезпечення її сталого розвитку у майбутньому.

Література:

1. Аднер, Р. (2006). Відповідність стратегії інновацій вашій інноваційній екосистемі. *Harvard Business Review*, 4, 98—107. DOI: 10.2139/ssrn.1287845

2. Андрушкевич Н.В., Фімар С.В., Довгань В.В. (2023) Суб'єкти інноваційної діяльності та схеми їх взаємодії Ефективна економіка вип. 12 DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.-12.47>

3. Ілляшенко, А.В., Ляшенко, М.С. (2022), Розвиток інноваційних екосистем в аграрному секторі України, Інноваційна економіка і управління, вип. 12, т. 3, С. 45—60. DOI: <https://doi.org/10.32782/ieum.2022.12.3.04>

4. Карманова, О.О. (2023), Державне регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку: досвід України, Економіка та держава, вип. 8, С. 23—34. DOI: <https://doi.org/10.32782/etd.-2023.8.03>

5. Семенова, Н.І., Бондар, Т.В. (2025), Фінансова підтримка інноваційних проєктів у сільському господарстві: бюджетно-податкова політика в умовах воєнного стану, Аграрна наука та освіта в Україні, вип. 14, том. 1, С. 78—92. DOI: <https://doi.org/10.32782/aseu.2025.14.1.06>

6. USDA / Foreign Agricultural Service. Ukraine Grain and Feed Update (Marketing Year 2024/25). 2025. URL: <https://www.fas.usda.gov/data/ukraine-grain-and-feed-update> (дата звернення: 24.07.2025).

7. Kernel Holding S.A. Annual Report for the year ended 30 June 2024. 2024. URL: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2024/10/annual_report_2024.pdf (дата звернення: 20.07.2025).

References:

1. Adner, R. (2006), "Match Your Innovation Strategy to Your Innovation Ecosystem", Harvard Business Review, vol. 4, pp. 98—107. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1287845>.

2. Andrushkevych, N.V., Fimiar, S.V. and Dovhan, V.V. (2023), "Actors of innovation activity and their interaction schemes", Effective Economy, vol. 12. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.12.47>.

3. Ilyashenko, A.V. and Lyashenko, M.S. (2022), "Development of innovation ecosystems in Ukraine's agricultural sector", Innovative Economy and Management, vol. 12 (3), pp. 45—60. <https://doi.org/10.32782/ieum.2022.12.3.04>.

4. Karmanova, O.O. (2023), "State regulation of innovation-investment development: Ukrainian and global experience", Economy and State, vol. 8, pp. 23—34. <https://doi.org/10.32782/etd.-2023.8.03>.

5. Semenova, N.I. and Bondar, T.V. (2025), "Financial support for agricultural innovation: budgetary and tax policy under martial law", Agrarian Science and Education in Ukraine, vol.

14 (1), pp. 78—92. <https://doi.org/10.32782/aseu.2025.14.1.06>.

6. USDA (2025), "Foreign Agricultural Service. Ukraine Grain and Feed Update (Marketing Year 2024/25)", available at: <https://www.fas.usda.gov/data/ukraine-grain-and-feed-update> (Accessed 24.07.2025).

7. Kernel Holding S.A. (2024), "Annual Report for the year ended 30 June 2024", available at: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2024/10/annual_report_2024.pdf (Accessed 20.07.2025).

Стаття надійшла до редакції 26.07.2025 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292